

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Casparis Ziegleri De Episcopis eorumq[ue] juribus,
privilegiis, & vivendi ratione, Liber Commentarius**

Ziegler, Kaspar

Norimbergæ, 1686

Cap. I. De electione Episcoporum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61543](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61543)

DE
EPISCOPIS
 LIBER II.

CAPUT I.

De Electione Episcoporum.

I.

Epis copos aliquando successores sibi designasse, non tamen sine suffragio populi & Episcoporum vicinorum, dixi sub finem libri præcedentis. Severus quidem Episcopus Milevitanus sibi vivens successorem delegerat Episcopum, neq; populi rationem habuerat. Sed secutas inde in populo querelas, notat Augustinus *epist. 110.* Eas vero ut excluderet Augustinus, dum ipse quoque successorem sibi Eradium presbyterum constituere intendisset, in solenni actu toti populo Hipponensi, præsentibus Episcopis vicinis, voluntatem suam exposuit, eaque ut rata habeatur, multis verbis petiit. Inter alia ait: *Sicut novit charitas vestra, in Milevitanâ Ecclesiâ modo fui. Petierant enim me fratres, & maxime servi DEI, qui ibi sunt, ut venirem, quia post obitum beate memoriae fratris & coepiscopi mei Severi nonnulla ibi perturbatio populi timebatur. Veni: & quomodo voluit Dominus adjuvit nos pro suâ misericordiâ, ut cum pace Episcopum acciperent, quem vivus designaverat Episcopus eorum. Hoc enim eis cum innotuisset, voluntatem præcedentis & decedentis Episcopi sui libenter amplexi sunt. Minus tamen aliquid factum erat, unde nonnulli contristabantur: quia frater Severus credidit, posse sufficere, ut Successorem suum apud clericos designaret: ad populum inde non est locutus, & erat inde aliquorum nonnulla tristitia. Quia plura, tristitia fugata est, gaudium successit, ordinatus est Episcopus, quem præcedens Episcopus designaverat. Ergo ne aliquis de me queratur, voluntatem meam, quam credo DEI esse, in omnium vestrâ notitiam profero. Presbyterum Eradium mihi successorem volo. A populo acclamatum est: DEO gratias &c. Qui ergo in Milevitanâ Ecclesiâ à Severo omisus fuerat populi consensus, ne idem in Ecclesiâ Hipponensi post mortem suam contingeret, ut murmur apud indignantem plebem excitaretur, præterire eum Augustinus noluit,*

Gg

præ-

præsertim cum non suam, aut Erællii successoris, sed Ecclesiæ suæ utilitatem propositam habuerit. Scio, inquit, *postobitus Episcoporum per ambitiosos atq; contentiosos solere Ecclesias perturbari, & quod sæpe expertus sum & dolui, debeo quantum ad me attinet, ne contingat, huic prospicere civitati.* Et ex hâc ratione, si Episcopus cum consensu Cleri & populi Successorem sibi constituat, excusari id, cæteris paribus, poterit.

II. Isti verò tales casus uti extraordinarii sunt, ita non facillè constitutio successoris admittenda, cum præsertim plurimis corruptelis ea res obnoxia sit. Idcirco optimè statutum fuit in Concilio Antiocheno c. 23. Episcopo *non licere alium pro se successorem constituere, etiamsi sit in sine vitæ.* Maximè autem caverunt veteres, ne jure hereditario Episcopatus ad successores devolverentur, aut ad unam aliquam familiam quasi adstringerentur. Qui canones Apostolorum composuit, septuagesimum sextum hunc in modum concepit: *Quod non oportet Episcopum fratri, vel filio, vel alii cognato gratificari, & pro libitu Episcopatus dignitatem conferre. Episcopatus enim heredes facere, & ex humano affectu largiri ea, quæ DEI sunt, fas non est. Non enim licet Ecclesiam DEI in heredes conferre. Si quis autem hoc fecerit, irrita quidem electio maneat, ipse autem segregatione multetur.* Nec igitur probari potest, quod Polycrates Ephesinus Episcopus, Victori Papæ rescribens apud Nicephorum *lib. 4. cap. 37.* dicat, se octavum esse, qui ex familiâ suâ tenuerit Episcopatum eundem. Et sunt tamen gentes, quibus id ferè solemne est, ut ex eâ, quæ semel placuit, familiâ plures sibi constituant Episcopos. Ita nihil omninò profecit Ericus Rex Daniæ, cum consuetudinem illam abrogare vellet, & Æschylus Archiepiscopus Lundensis à populo postularetur, contradicentibus scil. Danis, ad aliam familiam, quam præcedentium Archiepiscoporum, sacerdotium transferri debere.

III. Per electionem plus sibi semper consultum putavit Ecclesia, eò quod Episcopi non nascantur, sed fieri debeant. Cumq; virtutes & qualitates Episcopi accuratè descriptæ sint in sacris literis, non poterunt illæ explorari commodius quam per electionem. Quâ ratione autem electio istiusmodi instituenda & perficienda sit, multâ cum contentione hodiè disputatur. In eo conveniunt omnes, ab Ecclesiâ illâ, de cujus regimine agitur, Episcopum eligi debere, sed quibus terminis Ecclesia illa circumscribenda sit, quibus electio ista competat, aut quibus competere debeat, non una omnium est sententia. Cui praxis hodierna in Romanâ Ecclesiâ perspecta est, ignorare non potest, ad solos canonicos eligendi potestatem translata esse exclusâ omni reliquâ Ecclesiâ. Sed pristinos mores qui inveni velit, deprehendet, non Clericis tantum, quotquot in Ecclesiâ fuerint, sed populo etiam jus eligendi commune fuisse, tantum abest, ut id paucis quibusdam Canonicis proprium dici queat. Atq; id fortè nemo negabit, nisi

nisi cui in Sole caligare volupe fuerit. Circa antiquos tamen mores, quousque populus admissus fuerit ad electionem Episcopi, adhuc valde disquiritur.

IV. Nonnulli enim plebem eatenus admissam contendunt, non ut ipsa quoque eligeret, sed ut de electo, quem scilicet elegerant Episcopi provinciales, & populo proposuerant, testimonium daret, suumque vel assensum vel dissensum declararet. Volunt scilicet illi, jus electionis ad Episcopos præsentibus, testimonium autem, consensum & electionis comprobationem ad plebem pertinuisse, ac proinde totum electionis arbitrium penes Episcopos fuisse, usque adeò ut multas legere sit Episcopales electiones celebratas ab Episcopis sine plebe, à plebe autem sine Episcopis nullas. Alii autem non assensum tantum aut testimonium populo adscribunt, sed ipsum etiam suffragium, & votum electivum, in ipso electionis actu. Utrique plurimis veterum testimoniis instructi in arenam descendunt, suamque masculè propugnant sententiam, in hoc uno convenientes, injustè excludi populum ab electione suorum Episcoporum. Quæ thesis, dum ab utrisque defenditur, haud in magno equidem ponam discrimine, per assensum tantum, an per suffragia decisiva populus ad electionem Episcopi concurrat. Sufficit si dissentire liceat populo & electum reprobare, quo ipso electionis quodammodo particeps sit, ut electus dici nequeat, nisi quem populus probaverit.

V. Apostoli, cum post Judæ excessum in numerum suum cooptandus esset alius, perpetuam exemplo suo legem posteritati dederunt, quâ ratione in electionibus ministrorum Ecclesiæ procedendum sit. *Act. I, 15. seqq.* Primum enim proponitur, totam congregatam fuisse Ecclesiam: *In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit: Erat autem turba nominum simul fere centum viginti.* Discipuli ergo illi seu fratres, in quorum medio surrexit Petrus & quos allecutus fuit, non fuerunt tantum Apostoli reliqui & Collegæ decem, sed ultra centum alii, quos fratrum nomine insigniri moris erat & styli Apostolici. Petrus autem loquendi facit initium, *καὶ ὡς ἑρμῆς, καὶ ὡς ἐμπίστευθαι ὡς καὶ ἡ Χριστὸς τὴν μίμνην, καὶ ὡς ἡ χορὴ πρῶτον*, uti Chrysostomus loquitur, h. e. *ut calidi vir ingenii ut gregem fidei sue commissum habens à Christo, ut primus chori Apostolici.* Proposuit autem Petrus, in locum Judæ substituendum & eligendum, nunc esse alium ex hoc cœtu, qui Christum in terris vidisset, quique earum rerum, quarum ipse extitisset *ἀπόπτης*, testimonium præbere posset. Tum verò statuerunt duos. In plurali loquitur: *ἐσηοσεν.* Quinam vero? Non tanti facti dux Petrus, non ab eo excitati & cum eo sentientes reliqui Collegæ, & Apostoli, sed Chrysostomo teste, *πάντες. hom. 3. in Act. Apost.* Omnes scilicet illi, qui tùm præsentibus erant, & ad quos Petrus verba fecerat. Nec enim ratio apparet, cur pluralitas illa

ad Apostolos tantum restringi debeat. Similiter de oratione & precibus quod sequitur, non Apostolis tantum convenit, sed reliquos toti cœtui. Quis enim dicere velit, Apostolos solos orasse, reliquos aliud egisse? De iisdem autem dicitur, quod oraverint, de quibus dictum fuerat, quod statuerint, aut stiterint ex numero suo duos. Iidem etiam deinceps *ἔδωκαν κλήρας αὐτῶν*, sortem coniecerunt in istos duos. Ipsa contextus analogia ostendit & cogit fateri, illos ipsos, quos ante compellaverat Petrus, & in quorum medio surrexerat, statuisse ex se duos istos, Barsabam scilicet & Matthiam, precibus eos Domino obtulisse, & sortitionem fecisse.

VI. Ad eundem modum electio Diaconorum peracta fuit, *Act. VI, 2. seq.* Apostoli enim convocantes multitudinem discipulorum dixerunt: *Deligite, fratres, ex vobis viros septem, idoneo testimonio ornatos, plenos Spiritus & sapientiâ, quos huic usui præficiamus.* --- Placuit autem hic sermo toti præsentî multitudini: *Et elegerunt Stephanum &c.* Quos statuerunt in conspectu Apostolorum: Qui adhibitis precibus imposuerunt eis manus. Disertis verbis dicitur, totam præsentem multitudinem elegisse, quæ multitudo non ex Clericis tantum constabat, sed ex omnibus illis, qui Christo nomen dederant, quique præsentibus tunc erant. Eos jubent Apostoli *Ἐπισκέψατε ἀνδρας* h. e. recensere & lustrare quasi, viros inter se, atque dispicere, utrum sint, qui muneri huic apti & idonei essent. Atque ista *Ἐπισκέψις* talem inspectionem denotat, quæ fit cum cura & sollicitudine aliquâ, ne animus fallatur, & ne pro digno habeatur, qui talis non sit. Hanc *Ἐπισκέψις* præviâ elegerunt deinceps Stephanum & reliquos: *ἐξελέξαντο*, inquit Apostolus, hoc est, ex pluribus optimos designarunt, eosque ab reliquis separarunt, quippe quos maximè idoneos huic officio habuerunt, quosque propterea in conspectum Apostolorum statuerunt, ut ei muneri præficerentur. Quicquid hic refertur factum fuisse, id omne adscribitur multitudini discipulorum congregatæ. Tota & universa Ecclesia, quæ tunc præsens erat, inquisivit primum in cœtu suo, utrum tales invenirentur, quales desiderarant & descriperant Apostoli; repertos tota & universa Ecclesia elegit, electos Apostolis, ut permanus impositionem confirmarent, exhibuit.

VII. Ex hoc verò processu negant Bellarminus & alii, regulam constitui debere, secundum quam electiones ministrorum Ecclesiæ fieri oporteat. Confidenter nimis Thomas Bilsonus Episcopus Wintoniensis de *perpet. Eccles. Christi gubern. c. 7. pag. 107.* negat, Apostolos hanc electionis formam ut generalem & perpetuam omnibus in posterum Ecclesiis præscripsisse: *Exempla, ait, multum distare à præceptis: Ex facto singulari regulam generalem non posse constitui sine maximâ & manifestissimâ ratione, quæ conclusionem coherentem & necessariam esse demonstrat.* Similia ferè habet Hugo

Gro-

Grotius de imp. summar. pot. circa sacr. c. 10. n. 3. Sed optimè respondet David Blondellus apol. de Episc. & presb. sect. 3. Ea omnia præcepti vim includere; quæ ad imitandum proposita sunt, nec nudam legem, sed praxi quodammodo amictam repræsentare. Facta enim ista singularia divino consilio ad imitandum proposita, & ab Apostolis usitata non nuda exempla, sed exemplaria sacra & normæ divinæ sunt, ad quas posterorum omnium facta & consilia universa dirigi debeant, si præsertim religiosa veterum per tot secula imitatio observetur, qui exemplis istis ad imitandum propositis, præcepti vim inesse, firmiter persuasum habuerunt. Nec insubida proinde est argumentandi ratio, quam à minori ad majus inducit Blondellus: *Si in extraordinariâ & planè singulari Apostoli designatione Christianæ multitudini suum jus constitit, quanto magis in ordinariâ & quotidianâ ministrorum electione constare debet? at in extraordinariâ & planè singulari Apostoli designatione, Christianæ multitudini suum jus constitit. Ergò multo magis in ordinariâ & quotidianâ ministrorum electione constare debet, ut quomodo cum Apostolis Mattiam Apostolum designavit, cum Clero ministros quoscunq; ad seculi finem eligat.*

VIII. Ut de praxi & usu veteris Ecclesiæ aliquatenus constet, operæ pretium erit nonnulla hæc testimonia congerere, quæ concurrentiam plebis in electione Episcoporum & reliquorum Ecclesiæ ministrorum apertissime ostendunt. Initium faciemus à constitutionibus, quæ dicuntur Apostolicæ. Etsi enim earum tanta nec sit antiquitas, nec autoritas, qualem mentiuntur, ipsiq; in Ecclesiâ Latinâ Primipilares, Bellarminus, Baronius, Perronius, Albaspinæus, Petavius & alii, pro apocryphis eas habeant, negari tamen nequit, antiquitatis aliqua vestigia, qualia præsertim circa concilii Nicæni tempora in usu fuerunt, in illis quandoq; inveniri. Unde non pigebit ex lib. 8. cap. 4. sequentia exscribere, si quis fortè fuerit, qui earum auctoritatem, Francisci Turriani exemplo, dejectam esse nolit. *Ego igitur primus Petrus dico, ordinandum esse Episcopum, ut omnes pariter antea constituimus, scilicet, de quo in nullâ re sit querela, & qui sit à cuncto populo ex optimis quibusq; electus. Quo nominato & placente populus in unum congregatus unâ cum presbyteris atq; Episcopis presentibus die Dominico consentiat. Qui verò inter reliquos princeps Episcopus est, percontetur presbyteros & populum, an ipse sit, quem præesse petunt: & illis annuentibus rursus percontetur, an tribuant ei omnes testimonium, quod dignus sit hoc magno & illustri munere præsidendi. --- Rursus tertio interrogent, utrum sit ministerio dignus, & cum tertio annuerint, & dignum esse assensu fuerint, petatur ab omnibus ut præbeant signum assensus, (σύνθημα i. e. signum ali-quod, ex quo colligi possit omnium consensus) & cum promptâ voluntate dederint, audiantur, & δόξας τῶν ἁγίων, ἀκρίδων. Si consentire omnes, si σύνθη-*

μὴ δᾶρε omnes, si audiri omnes in electione Episcopi debent, non poterit sanè excludi populus à tali actu, qui propter electionem institutus est.

IX. Autor istarum constitutionum fertur vulgò Clemens Romanus, sed falso, uti pleriq; hodiè agnoscunt rerum Ecclesiasticarum periti. Paucioribus dubium est de epistolâ ad Corinthios, quam anno hujus seculi trigésimo tertio sub ejus nomine Oxonii edidit, latinè vertit, & notis brevioribus illustravit Patritius Junius. In eâ parilis sententia habetur de universâ Ecclesiâ suffragio. Hæc enim sunt Clementis verba: *Apostoli nostri per Jesum Christum Dominum nostrum cognoverunt contentionem de nomine Episcopatus futuram. Propter hanc itaq; causam perfectâ præscientiâ præditi constituerunt prædictos, (scil. Episcopos) καὶ μετὰ τὸ ἴπνομήν δεδώκασιν ἔθ' deinceps formam dederunt, ut iis defunctis probati alii Viri in eorum ministerium succederent, ἔθ' ab illis vel deinceps ab aliis Viris celebribus, universâ Ecclesiâ sibi gratum esse testante, constituti ἔθ'.* Non omnibus quidem, uti dixi, probata est hujus epistolæ autoritas, sed esse tamen eam valdè antiquam, nemo negabit, qui structuram & stylum ejus accuratiùs expendit. Testimonium autem istud Ecclesiæ non significat nudam & tacitam saltem approbationem, sed consensum & suffragium. Συνευδοκίαισι τῆ Ἐκκλησίας πάσης, h. e. consentiente & calculum suum addente universâ Ecclesiâ. Συνευδοκίαι enim idem est, quod συνεπαίνῳ συγκατάθεμαι, assentior, consentio, συνεπικυρῶ, συνεπιψηφίζω, simul ratum habeo, calculum unâ adjicio.

X. Eandem sententiam homil. 6. in Levit. tenuit Origenes Vir capacissimi ingenii & doctrinæ singularis, dum ita commentatur: *Licet ergò Dominus de constituendo Pontifice præcepisset ἔθ' elegisset, tamen convocatur etiam Synagoga. Requiritur ergò in ordinando Sacerdote etiam populi presentia, ut sciant omnes ἔθ' certi sint, quod qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille elegitur ad sacerdotium, ἔθ' hoc attestante populo, ne qua postmodum retractatio cuiquam, ne quis scrupulus resideret. Hoc est autem, quod ἔθ' Apostolus præcipit in ordinatione Sacerdotis dicens: Oportet autem illum ἔθ' testimonium habere bonum ab his qui foris sunt.* Legitur apud Gratianum c. licet 8. q. 1. Ubi imprimis notandum venit, quod ait de retractatione, quæ nihil aliud est, quàm revocatio ejus, quod gestum est, & hæc retractatio cuivis ex populo adscribitur, certissimo argumento, populum in electione Episcoporum suum addere debere ψήφισμα, liberumq; habere suffragium vel comprobandi personam propositam, vel rejiciendi.

XI. Origeni σύγχρονος fuit Cyprianus Carthaginensis Episcopus, cujus admodum illustre est testimonium, quod habetur in epistolâ ejus 68. Plebs, inquit, obsequens præceptis dominicis --- maximè habeat potestatem vel eligendi

gendi dignos sacerdotes, vel indignos recusandi. Quod & ipsum videmus de divina autoritate descendere, ut sacerdos plebe presente, sub omnium oculis deligatur & dignus atq; idoneus publico iudicio ac testimonio comprobetur. --- Quod postmodum secundum divina magisteria observatur in actis Apostolorum, quando de ordinando in locum Juda Episcopo Petrus ad plebem loquitur. --- Quod utiq; idcirco tam diligenter & caute convocata plebe tota gerebatur, ne quis ad altius ministerium, vel ad sacerdotalem locum indignus obreperet. --- Propter quod diligenter de traditione divina & Apostolica observatione servandum est & tenendum, quod apud nos quoq; & serè per provincias universas tenetur, ut ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, cui prepositus ordinatur, Episcopi ejusdem provincie proximi quiq; conveniant, & Episcopus deligatur plebe presente, quæ singulorum vitam plenissime novit & uniuscujusq; actum de ejus conversatione perspexit. Quod & apud vos factum videmus in Sabini Collega nostri ordinatione, ut de universa fraternitatis suffragio, & de Episcoporum, qui in presentia convenerant, quiq; de eo ad vos literas fecerant, iudicio, Episcopatus ei deferretur, & manus ei in locum Basilidis imponeretur. Nempe ita mos erat, ut defuncto Episcopo alieujus civitatis, in ipsum illum locum, in quo sedes vacabat, convenirent Episcopi comprovinciales, & unà cum plebe de novo Episcopo eligendo deliberarent atq; decernerent.

XII. Idem procedendi modus obtinuit tempore Constantini, uti patet ex Eusebii de vit. Constant. lib. 3. cap. 60. & 62. Cum tamen Antiocheni Eustathio Episcopo suo deposito, Eusebium Cæsariensem Episcopum sibi antistitem dari postulassent, autor fuit Constantinus Imperator, ne id facerent, & sùadet Episcopis Antiochiæ congregatis ut Euphronium & Georgium presbyteros & alios, quos ad Episcopatum idoneos judicaverint, in medium proferentes ea decernant, quæ Apostolorum traditioni conveniunt. Præmittit autem, se ex literis Episcoporum percepisse, populum & Episcopos in hoc concordés fuisse, ut Eusebius ex Ecclesiâ Cæsareensi in Antiochenam transfertur. Ωσε, inquit, κατὰ γε τὴν ἑλθεῖν ἢ τὴν, τὸ ὑμῶν πρὸς παραίρεσιν συνέσιν τε ἢ βέλησιν Εὐσεβιον τὸν ἱερότατον Ἐπίσκοπον τῆς Καισαρείων ἐκκλησίας Ἰπὶ τῆ Ἀντιοχείων παροικίᾳ. Vt juxta populi & prudentie vestre suffragium ac voluntatem Eusebius sanctissimus Cæsariensium Episcopus Antiochene Ecclesie presideret. Et in ipsa ad populum Antiochenum, quam eà de re scripsit epistolâ refert, perlegisse se acta, & percepisse ex illis, velle populum sibi Eusebium illum σφραγίζεν vindicare aut adsciscere, & monet ut alium potius sibi eligant Episcopum, πρὸ δὲ τὴν πρέπουσαν εἰσενέγκασθε εἰς Ἰπὶ τῆσιν ἀνδρὸς, ἢ χεῖρεσιν. h. e. curam ac diligentiam convenientem adhibete, ut talem virum, cujusmodi opus habetis, perquiratis. Non ruda ergò presentia, sed Ἰπὶ τῆσιν etiam populo concedebatur tempore Constantini.

XIII. Non

XIII. Non alia tempore Concilii Nicæni fuit procedendi ratio: Post examen enim causæ, quæ propter Meletii Episcopi Lycopolitani schisma graviter Ecclesiam affligerat, hæc ratione cum eo tractatum fuit, ut nomen Episcopi ipse retineret, tantumque Episcopali munere & functione deinceps abstineret, illi, quos ordinaverat, post impetratam ordinem sibi collatorum confirmationem & sufficientem attestationem, officiis, muneribus & functionibus sacris relinquerentur, essent verò inferiores illis, qui ab Alexandro primato sacros ordines suscepissent, possent autem in illorum locum, qui defuncti fuerint, provehi, si modo idonei sint & à populo eligantur. Sic enim se habent verba in epistolâ Synodicâ apud Socratem *lib. 1. c. 9.* *II verò, qui ab ipso constituti sunt, sanctiore ordinatione confirmati ad communionem admittantur, eâ lege, ut honorem quidem ac ministerium suum retineant, secundo tamen semper loco sint ab iis omnibus, qui in unâquâq; parœciâ & Ecclesiâ versantur, à charissimo Collegâ nostro Alexandro prius ordinati. Adeò ut his quidem nulla facultas suppetat, quos visum fuerit, eligendi, aut nomen cujusquam suggerendi, aut omninò quicquam gerendi sine consensu Episcopi Catholice Ecclesiæ, qui Alexandro subiectus est. Illi verò qui DEI juvante gratiâ vestrisq; precationibus nullo unquam in schismate deprehensi sunt, sed in Catholicâ & Apostolicâ Ecclesiâ absq; labe ullâ perseverant, potestatem habeant eligendi & proponendi nomina eorum, qui in clerum allegi meruerint, cuncta deniq; peragendi juxta legem & sanctionem Ecclesiæ. Quod si quempiam eorum, qui in Ecclesiâ censentur, diem suum obire contigerit, tum in defuncti locum atq; honorem provehantur ii, qui nuper adsciti sunt, modo digni videantur, & ὁ λαὸς ἁγίω, & populus eos eligat, suffragante nihilominus, plebisq; judicium confirmante Alexandrina Urbis Episcopo.*

XIV. Alexandro Episcopo in Ecclesiâ Alexandrinâ successerat Athanasius, in cujus exitium omnes Arianorum curæ cogitationesq; conversæ erant. Cumq; ille ex Galliis, quò relegatus fuerat, Constantini junioris literis instructus Alexandriam rediisset, adversarium mox habuit Eusebium Nicomediensem Arianæ sectæ addictum, qui cum suâ factione effecit, ut Athanasio denuò ejecto Gregorius Cappadox substitueretur. Ejus verò hanc substitutionem graviter perstrinxit Julius I. Episcopus Romanus in *epist. ad Orientales Antiochiæ congregatos*, quam refert ipse Athanasius *apol. 2.* & recenset Severinus Binius *tom. 1. Concil. pag. 405.* Inter alia exprobrat Gregorio, quod nullum à populo Alexandrino suffragium habuerit, imò plane ignotus fuerit eidem. *Ubi, inquit, est istiusmodi Ecclesiasticus canon aut istiusmodi traditio Apostolica? ut in pace agente Ecclesiâ & Episcopis concordibus cum Episcopo Alexandria Athanasio immittere Gregorium peregrinum & externum hominem, neq; Alexandria baptizatum, neq; plebi cognitum, neq; postulatum à presbyteris, eumq; Antiochiæ creare Episcopum, atq; inde deducere Alexandriam &c.*

XV. E con-

XV. E contrario verò, cum de ipso etiam Athanasii Episcopatu disceptaretur, & Eusebius Nicomedienfis Episcopus cum suis sociis objecisset, quod à sex aut septem Episcopis clanculum & in loco obscuro Athanasius in præfulem electus fuisset, quodque adeò defuisset plebis consensus, apologiam pro eo in epistolâ Synodicâ scripsit Synodus Alexandriæ congregata, his verbis: *Nos autem contra cum totâ civitate & universâ provinciâ testamur, omnem multitudinem populûmq; Catholica Ecclesia in unum coactum, quasi in speciem unius corporis & animæ, clamoribus, vociferationibusq; postulasse, Athanasium Ecclesiæ Episcopum dari, idq; publicis votis à Christo expetiisse, nosq; uti faceremus, per multos dies ac noctes jurejurando obtestatos fuisse, cum interea nec ipsi ab Ecclesiâ discederent, neque nobis discedendi facultatem permetterent, hoc nostrum totiusq; civitatis & universæ provinciæ testimonium, nec mali quicquam de eo, quod ab ipsis fit, pronunciamus.* Habetur hæc epistola Synodica apud ipsum Athanasium apol. 2. Idem Athanasius in epist. ad solitar. vit. agentes acerbè perstringit Constantii & Arianorum violentiam, docetque, & Apostolorum constitutionem & consuetudinem Ecclesiæ inveteratam ab eis proculcari prorsus & everti. *Hic, (ait, loquitur autem de Constantio Imperatore) excogitavit, quo pacto legem alteraret, dissolvens Domini constitutionem per Apostolos traditam & mores Ecclesiæ immutans, novumq; ipse excogitans constituendorum Episcoporum modum. Ex aliis quippe locis & quinquaginta mansionum intervallo distitis ad populos nolentes cum militibus Episcopos mittit, qui loco justitiæ, quæ de illis esset apud populos, minas & literas ad iudices deferunt.* Improbat scilicet quod populis obtrudantur Episcopi planè in vitis & renitentibus, & quidem adhibitâ vi militari.

XVI. Athanasio æqualis fuit Hilarius urbis Pictavorum Aquitaniæ secundæ Episcopus. Is simulatq; ejus sedis electus fuisset Antistes, gravissimâ mox invektivâ infectatus Episcopos Arianos supplicem libellum ad Constantium Imperatorem dedit, quo malis illis, quibus hæctenus ab Arianis affecta fuerat ecclesia, finem imponi, & Episcopos orthodoxos recens in exilium ejectos restitui, multis verbis precatus est. Libellum istum recenset Cardinalis Baronius ad ann. CCCLV. n. 72. seqq. Inter alia his verbis alloquitur Imperatorem: *Permittat lenitas tua populis, ut quos voluerint, quos putaverint, quos elegerint, audiant docentes & divina mysteriorum solennia concelebrent, & pro incolumitate & beatitudine tuâ preces offerant.* Petit, ut restituantur Episcopi, quos populi voluerunt olim, & elegerunt. *Et hoc obsecramus, inquit porro, ut eos, qui adhuc, egregii videlicet Sacerdotes, qui tanti nominis præpollent dignitate aut in exilio aut in desertis locis tenentur, jubeas ad sedes suas remeare, ut ubique grata libertas sit & jucunda letitia.* Ideo scilicet, quod ita recuperent populi Episcopos, quos olim elegerunt.

XVII. Circa ista tempora habitum fuit Concilium Laodicenum, cujus canon decimus tertius contrarium planè innuere videtur, populum scilicet ad electiones Episcoporum haudquaquam admittendum esse. Verba sunt ista ex versione Dionysii Exigui: *Quod non sit permittendum turbis electiones eorum facere, qui sunt ad Sacerdotium provebendi.* In hunc canonem ita commentatur Theodorus Balsamon: *A presenti quoque canone ostenditur, quod antiquitus non solum Episcopi eligebantur à populi multitudine, sed etiam Sacerdotes, quod vetitum est.* Et Johannes Zonaras: *Multitudini non Episcopos tantum, sed Sacerdotes quoque, eligendi potestate interdictum fuit.* Si vera hæc sunt interpretamenta, in hoc primum Concilio, quod anno CCCLXIII. sub finem habitum fuit, exclusus fuit populus ab electionibus. Sed enim necesse non est, ut tam generaliter verba adducta accipiantur, cum nec praxis insecuta tale quid confirmaverit, neque hæc fuerit Patrum in Concilio Laodicensi congregatorum intentio, ut populum prorsus excluderent ab electionibus ministrorum Ecclesiæ, sed ut turbulentos motus compescerent, quibus illi non expectato Episcoporum iudicio, nec reliquorum ordinum sententiâ seditiosè admodum Episcopum sibi postulabant. Sensus igitur hic est, non debere plebi soli permitti, ut sine Clero & Magistratu electionem Episcopi aut alterius ministri Ecclesiæ faciat, non ut prorsus non eligat, sed ut nunquam excluso vel posthabito Clero universam electionis potestatem ad se trahat, atque ita Cleri suffragia eludat. Salva etiam res est, si dicamus, per Synodum Laodicenam non excludi viros in populo honoratos, *λαμπροτάτους ἢ πρώτους τῆς πόλεως*, sed infimam plebeculam ad inordinatos motus maximè proclivem, & nihil non tentantem, ut cupiditatibus suis indulgeat. Sic enim etiam Justinianus seculo sexto *τὰς πρώτους τῆς πόλεως* adhiberi voluit, uti infra plenius dicemus. Populum autem non omnem à Patribus Laodicensibus exclusum fuisse, patet non tantum ex *can. 5.* ejusdem Concilii, ubi soli excluduntur audientes, h. e. pœnitentium aut catechumenorum certus ordo; sed etiam ex canone præcedente duodecimo, ubi dicitur, eligi debere plurimo tempore probatos, tam verbo fidei, quam rectæ conversationis exemplo. Probatio autem rectè institui non poterat, nisi adhibitis ex populo testibus, quibuscum conversatus fuerat eligendus.

XVIII. Non aliter tum temporis observatum fuit in Cappadociâ. Cum enim post Diamei Cæsarensis Episcopi obitum Ecclesiâ vacaret, & de Successore deliberatio institueretur, disidentibus ab initio civibus, mox consentientibus, & unâ voce Eusebium Catechumenum petentibus, Episcopus ille ordinatus fuit, teste Gregorio Nazianzeno *in orat. de obitu patris.* Eusebio hoc defuncto successit Basilus, juxta vota Cleri, Monachorum, Honoratorum, Curia, & plebis, uti idem testatur Gregorius *d. l. 5. epist. 22.*
Unde

Unde patet, etiam monachos admissos fuisse, quorum hodiè vix ulla habetur ratio. Idem Nazianzenus orat. 21. laudat electionem Athanasii, quod totius populi suffragiis firmata fuerit. *Totius, inquit, populi calculo; ἡ ψῆφος ἔλαβεν πάντας, non secundum pravum, quod postea pervicit exemplum, nec per eadem Tyrannicè, sed Apostolicè & spiritualiter ad Marci thronum evehitur.* ἡ ψῆφος hic adscribitur populo, h. e. suffragium, quale in comitiis olim per calculos dari solebat.

XIX. Similem procedendi modum in electione Nectarii & Flaviani Episcoporum observatum fuisse, discimus ex Concilio Constantinopolitani, quod anno CCC LXXXII. celebratum fuit, epistolâ Synodicâ ad Occidentales, cujus hæc sunt verba: *Per Dei miserationes reverendissimum & DEO dilectissimum Episcopum Nectarium in Oecumenicâ Synodo, communi concordia, sub DEO dilectissimi Regis Theodosii conspectu, universo clero, totâq; civitate suffragium ferente ordinavimus. Vetustissima autem vereq; Apostolica, que in Antiochiâ Syriæ est, Ecclesia, in quâ primâ honorandum Christianorum nomen editum est, reverendissimum & DEO dilectissimum Episcopum Flavianum Provinciales & Orientalis diæceseos concurrentes, totâ Ecclesiâ, que velut unâ voce virum honoravit, suffragante, canonicè ordinaverunt, quam legitimam ordinationem, χειροτονίαν, etiam admisit Synodi communitas.*

XX. Sic & Chrysostronus homil. 14. in acta, cum retulisset factum Apostolorum, & velut exemplar proposuisset, illicò addit: *ἄρα & νῦν γίνεσθαι ἔδει, sic & hodiè fieri oportet, non aliter scilicet ac si legem dedissent Apostoli, quæ observari ab universâ Ecclesiâ deberet.* Idem lib. 3. de Sacerdot. c. 15. suffragii jus ita tribuit populo, ut eum ferè dominum honoris collati declaret. *Publica, inquit, festa spectato, in quibus Ecclesiasticarum dignitatum electiones maxime fieri lex est, & tam multis sacerdotem criminationibus petitem videbis, quanta subditorum multitudo est; quotquot enim dandi honoris domini sunt, πάντας γὰρ οἱ δῆναι νόμοι τὴν πῆλιν, in multas tunc partes dividuntur.* Ex quo simul discimus, quàm libera olim fuerint populi suffragia, quibusq; censuris expositi Candidati. Quod autem ait Chrysostronus, in multas partes dividi populum, id ex accidenti fit, & inter corruptelas referendum est, propterea tamen eligendi jus populo non denegandum. Sed & diffensionibus istiusmodi talibus componendis præscriptus est modus in Concilio Carthaginensi III. can. 40. qui quingagesimus est in Codice canonum Ecclesiæ Africanæ. Eum Gratianus c. illud dist. 23. recenset his verbis: *Illud statuendum est, ut quando ad eligendum Episcopum convenierimus, si qua contradictio fuerit suborta (quia sæpè talia sunt facta apud nos) non presumant ad purgandum eum, qui ordinandus est, tres tantum accedere, sed postulentur ad numerum supra dictum duo vel tres, & in eadem plebe cui ordinan-*

duſ eſt, diſcutiantur primò perſona contradicentium: poſtremò etiam illa, quæ obijciuntur, pertractentur: *Et cùm purgatus fuerit ſub aſpectu publico, ita demum ordinetur &c.*

XXI. Quæ hætenus recensuimus teſtimonia, ſeculi tertii & quarti hiftoriam Eccleſiaſticam concernunt. Pergimus nunc ad ſeculum quintum, in quo primùm occurrit autoritas Hieronymi, qui dum in nuptias & conjugium ſatis acerbè invehitur, obiter quaſi hanc movet quæſtionem, *lib. 1. adverſus Jovinian.* cur cœlibes non ſemper ad ſacerdotium ſumantur? Et poſt unam atque alteram rationem adductam addit etiam hanc: *Nonnunquam erat plebîſq; vulgîq; iudicium, & in Sacerdotibus comprobandis unusquîſq; ſuis moribus favet, ut non tam bonum quàm ſui ſimilem quærat præpoſitum. Evenit aliquoties, ut mariti, quæ pars major in populo eſt, maritis quaſi ſibi applaudant, & in eo ſe arbitrentur minores non eſſe virginibus, ſi maritum virgini præferant.* Quibus verbis non obſcurè prodit, quales ſuo tempore populi fuerint partes in eligendis Sacerdotibus, & incuſat mores vulgi, quod eligere plerumq; ſoleant ſibi ſimilem, atque ſic affectibus ſuis indulgeant. Sic & *comment. in Ezechielem c. 33.* populo tribuit poteſtatem eligendi, dum ait: *Speculator terræ Judææ vel Rex poteſt intelligi vel Propbeta. Speculator autem Eccleſiæ vel Episcopos vel presbyter, qui à populo electus eſt. --- Unde magnoperè formidandum eſt, ne ad hoc officium accedamus indigni, & aſſumpti à populo, negligentia nos demus atq; deſidia, & quod his pejus eſt, deliciîſq; ventriq; & otio ſervientes, honorem nos accepiffe putemus, non miniſterium.*

XXII. Maximè autem illuſtria in hoc ſeculo ſunt teſtimonia Romanorum Pontificum, Cœleſtini, & Leonis, quibus perſpicuum redditur, populum cujuſq; Eccleſiæ in electionibus Rectorum ſuorum ad ipſa etiam ſuffragia ferenda admiſſum fuiſſe. Sic enim in *epiſtolâ 2. quæ eſt ad Episcopos Gallie* ſcribit Cœleſtinus: *Nullus invitis detur Episcopos. Cleri, plebîſq; ordinis conſenſus ac deſiderium requiratur.* Si non deſideria tantùm populi audienda ſunt, ſed conſenſus etiam ejus requiri debet, & ſi non invitis dandus eſt Episcopos, ſuffragia eorum ut accedant necesse eſt. Quia verò affectibus ſuis sæpè indulget populus & præcipiti deſiderio in perſonam fertur, quæ minus idonea eſt ſacro huic muneri, Episcoporum hoc eſt officium, ut per interpretationem canonum ad ſaniora conſilia errantes reducant, & quibus limitibus poteſtas eorum circumſcripta ſit, debito modo explicent. Sic enim idem loquitur Cœleſtinus *epiſt. ſeq. 3. cap. 3.* *Docendus eſt populus, non ſequendus. Noſq; ſi neſciunt, eos, quid liceat, quidve non liceat, commonere, non hîs conſenſum præbere debemus.* Elegerant ſcil. ſibi aliquæ civitates Episcopos ex Laicis, quod improbat Pontifex, & rectiùs doceri vult populum.

XXIII. Pari modo Leo I. Pontifex eum demum pro Episcopos haberi vult, ad cujuſ electionem populi accellit conſenſus. *Nulla ratio finit, inquit,*

quit, ut inter Episcopos habeantur, qui nec à clericis sunt electi, nec à plebibus ex-
petiti, nec à provincialibus Episcopis cum metropolitani iudicio consecrati, &c.
apud Gratian. c. 1. dist. 62. Et alibi: *Metropolitano defuncto, cum in locum*
eius alius fuerit subrogandus, provinciales Episcopi ad civitatem Metropolita-
nam convenire debent, ut omnium Clericorum atq; omnium civium voluntate
discussa ex presbyteris ejusdem Ecclesie vel ex diaconibus optimis eligatur. Apud
eundem Gratianum c. *metropolitano* 19. dist. 63. Et oppidò memorabile
est, quod in causâ Hilarii Arelatenſis Archiepiscopi idem Leo in epist. 89. ad
Episcopos per Viennensem provinciam constitutos scribit, & inter alia im-
probat, non adhibitum fuisse ab Hilario consensum populi. Infirmâ atque
ægrâ valetudine correptus erat Projectus Episcopus. Illi nescienti alium
superposuerat Episcopus Hilarius, nec in consilium adhibuerat cives.
Utrumq; reprehendit Leo, dum ait: *Epistola quoq; ingesta est civium ipsius &*
numerosâ subscriptione singulorum firmata, invidiosissimis contra Hilarium plena
querimoniis, quod Projecto Episcopo suo agrotare liberum non fuisset, ejusq; Sa-
cerdotium in alium præter suam notitiam esset translatum, & tanquam in vacuum
possessionem ab Hilario perversore heredem viventis inductum. --- Apparet er-
gò quam mitis sit corde Hilarius, qui obesse præsumptioni sui fraterne mortis cre-
didit tarditatem. Quantum enim in se fuit, illi subtraxit lucem, abstulit vitam,
qui hunc dolorem, in locum ejus alterum subrogando, ne ad salutem illi recursus
esset, injecit. --- Expectarentur certè vota civium, testimonia populorum, que-
reretur Honoratorum arbitrium, electio clericorum, que in Sacerdotum solent or-
dinationibus ab his, qui norunt patrum regulas, custodiri. --- Teneatur subscri-
ptio clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus & plebis. Qui
præfaturus est omnibus, ab omnibus eligatur &c. Quid clariùs dici posset pro
stabilendo suffragio populi? Utriusq; consensus hic requiritur & Cleri &
populi, qui hic describitur secundum varias hominum condiciones.

XXIV. Leonis hujus tempore celebratum fuit in Urbe Chalcedone
diaconorum istud Concilium, cujus acta adhuc leguntur integra. In eo duo
insignia occurrunt exempla ad rem præsentem facientia. In *actione* enim
decimâ sextâ deliberatum fuit, qualia *presbiteria* concedi debeant Archiepi-
scopo Constantinopolitano, & utrum ille deinceps ordinare debeat metro-
politas in Asianâ & Ponticâ & Thracicâ diocesisibus. Et probè observan-
dum est, actum ibi fuisse de constitutione metropolitanorum, quæ videtur
præcipuo & eximio aliquo jure pertinere ad Episcopos dioceseos. Nihilo-
minus tamen statuerunt iudices, ordinandi metropolitanos potestatem
dandam esse Constantinopolitano Episcopo, secundum hunc modum, ut
decreto facto à Clericis uniuscujusq; metropolis, & possessoribus atq; clarissimis,
super hæc & à reverendissimis Episcopis provincie omnibus aut plurimis eligi quem-
cunq; præfati metropolitane Ecclesie Episcopi dignum esse probaverunt. Rursus

in actione undecima examinata fuit Basiani & Stephani de Episcopatu Ephesino contentio, qualiter sese haberet utriusq; electio & ordinatio. Uterq; consensum Cleri & populi se habuisse jactitabat. Stephanus dicebat: *Dignè me quadraginta Episcoporum Asianorum decreto & nobilium & plebis, & totius reverendi cleri & omnis civitatis ordinaverunt.* Vicissim Basianus dicebat: *Me autem cum multâ necessitate & vi inthronizaverunt in eadem civitate Ephesi populus & clerus & Episcopi, quorum unus, Episcopus Olympius hic est.* Non alia ab utroq; potuit commodior Episcopatus hæcenus gesti ratio dari, quàm quod ab initio intervenerit autoritas totius civitatis; alter etiam coactum se cathedram ascendisse profitebatur, quod multum faciebat ad tituli bonitatem adferendam.

XXV. Cæterum omitti nequit insigne juris hujus popularis exemplum, quod suo tempore & se procurante contigisse refert Synesius Cyrenæus, Pentapolitanæ Ptolemaidis Episcopus *epist. 67.* Missus is fuerat à Theophilo Episcopo Alexandrino Palæbiscam, ut ibi Episcopum constitueret. Populo autem illic loci renitente, quid contigerit, hæc refert ad Theophilum: *Conventu populi habito -- & accommodatâ ad suffragia habenda oratione instituta, ut vel persuaderem, vel si succederet, invitos adducerem, ut de Episcopo eligendo deliberarent, populi in religiosissimum Paulum studium evincere minime potui. --- Ex iis manifestissimos quosq; sive quis altius vociferaretur, sive crepidinem nactus, & eam conscendens Patronum agere vellet, & sermonem contenderet, tanquam precio comparatos, ac conjuratos licitorum manibus traditos, & ex conventu pulsos exturbari jussi. --- Conventum dimisi, & ad quartum diem adesse jussi, ultimi exempli diras imprecatus, si qui mercede conductus, aut private utilitatis causa, aut favore, aut deniq; ullâ aliâ re ductus, quæ privatim interesset, quicquam contra debitum Ecclesiæ obsequium proferret.* Commodum dicta dies advenerat, & jam populus aderat ad reclamandum & certandum compositus &c. Hæc & alia plura Synesius, ex quibus patet, quæ & quales fuerint partes populi in eligendo Episcopo, quodq; necessarium duxerit Synesius in comitiis rem eam agitari. Erat autem Palæbiscæ vicus Pentapolis ad confinia Libyæ siticulosæ, ut ipse describit Synesius.

XXVI. Eodem hoc seculo quinto vixit Apollinaris Sidonius, qui *lib. 4. epist. 25.* Domnulum suum certiore reddidit, quid acciderit circa electionem novi Episcopi Cabillonensis, & quam variè suffragia sua dederit populus ibi præfens. *Nequeo differre, inquit, quin grandis communiōe te gaudii festinus impertiam, nimirum nosse cupientem, quid Pater noster in Christo pariter & Pontifex Patiens, Cabillonum profectus, more religionis, more constantiæ suæ fecerit, Cum venisset in oppidum supra scriptum, provincialium Sacerdotum prævio partim, partim comitante Collegio, scil. ut municipio summus aliquis antistes ordinaretur, cujus Ecclesiæ disciplina nutabat, postquam junior Episcopus Paulus discesserat.*

ferat, decesseratque. Exceperunt Pontificale concilium varia voluntates oppidanorum, nec non & illa, qua bonum publicum semper evertunt, studia privata: qua quidem Triumviratus accenderat competitorum: quorum hic antiquam natalium prerogativam, reliqua destitutus morum dote, ructabat: hic per fragores parasiticos, culinarum suffragio comparatos, Apitianis plausibus imperebatur: hic apice votivo si potiretur, tacita pactione promiserat Ecclesiastica plausoribus suis prae praedia fore &c. Quorsum verò populo sibi conciliando tantam adhibuissent operam Candidati, si nullam ex ejus suffragiis spem concipere licuisset?

XXVII. Inclinate hoc seculo Romanam sedem tenuit Gelasius, cuius ex epistola ad Philippum & Gerontium Episcopos fragmentum, quod recenset Gratianus c. 11. dist. 63. satis ostendit, quantum pondus eo tempore in electionibus Episcoporum habuerint suffragia populi. Plebs Diotrensis, inquit, data nobis petitione desievit diu, se sine Rectoris proprii gubernatione despergi: ac, sicut asseritur, is qui à vobis jam probatus dicitur, à paucis & tenuibus putatur electus, cum ad vos pertineat universas assiduam admonitione compellere, ut omnes in unum, quem dignum sacerdotio viderint, & sine aliqua reprehensione consentiant. Et ideo, fratres charissimi, diversos ex omnibus saepe dicti loci parocciis & presbyteros & diaconos & universam turbam vos oportet saepius convocare: quatenus non, prout cuilibet libuerit, sed concordantibus animis talem vobis admonentibus sibi querant sola divinitatis attentione personam, quam nulla contrarietas à constitutis possit revocare rescriptis. Vult scilicet, ut doceatur populus & commoneatur, & quidem frequentius, quid liceat, quid ve non liceat, uti supra dixit Coelestinus, ut hanc ratione tandem in unum omnium fiat consensus.

XXVIII. Possent verò tum ex dictis, tum ex sequentibus seculis testimonia adduci multo plura, nisi in manifestâ luce versaremur. Unicam tamen ex seculo sexto Justiniani Imperatoris constitutionem facere non possum, quin addam. Videtur enim illa continere jus novum, quo non quidem excluderetur prorsus ab electionibus Episcoporum populus, sed adhibebatur tamen temperamentum aliquod, ita ut aliqui tantum admitterentur, & maxima electionis pars penes metropolitanum staret. Clericis enim & civibus Honoratis, qui unâ olim cum Episcopis de electione consulebant, concessit, ut soli eam peragerent, exclusâ ab hac deliberatione vili plebecula: Illi verò conjunctis sententiis tres maximè dignos eligerent, eorumq; nomina Metropolitano transmitterent, cujus in arbitrio erat, è tribus illis, quem maximè idoneum judicaret, Episcopum designare & ordinare. Describitur hic modus procedendi in l. 42. C. de Episcop. & Cler. item in Novell. 123. c. 1. & Novell. 137. c. 2. his ferè verbis: Sancimus, ut quoties usu venerit Episcopum ordinari, convenient clericis & primores civitatis,

tis, cui ordinandus est episcopus: & propositis sanctis Evangeliiis super tribus personis psephismata fieri, -- ut ex tribus ita electis personis melior eligatur electione & iudicio ordinantis. Jus istud, quod toti populo olim compete-
bat, restrinxit Justinianus ad Honoratos cives, & qui conspicuæ erant autoritatis, nec id quidem omne, sed *ᾠρονευστικόν* tantum aliquod, aut *πρεσβευτικόν*, ut deliberarent scil. cum clero civitatis de tribus personis, quarum nomina proponere possunt Metropolitanis, cujus in arbitrio erat determinare, cui ex illis tribus Episcopatus conferri deberet.

XXIX. Olim verò, cum Ecclesia vacabat alicubi, conveniebant in eum locum Episcopi reliqui provinciales, & vel ipsi, quos idoneos esse iudicabant, proponebant Clero & populo, ut ex eorum suffragiis, numquid impedimentum obstatet, manifestum fieret, aut verò populum sibi Episcopum postulantem audiebant, & ulterius consultabant. Utroq; enim casu Episcopis congregatis iudicium & *ἀνάκρισις* de personis in medium propositis compete-
bat. Quod si in Synodo illâ præsens erant metropolitanus, ordinatio fieri statim poterat. Sin minus, decretum ad eum ab omnibus Electoribus subscriptum mittebatur, atque ille tùm prævio examine, in metropoli noviter electum ordinabat. Hic ferè erat processus olim observari solitus, qui tamen variabat nonnunquam, tùm locorum, tùm aliarum circumstantiarum ratione. At Justinianus certam præscripsit regulam, & populo atq; clero Ecclesiæ vacantis probulevma tantum aliquod concessit; metropolitanis verò ultimam & propriè sic dictam electionem. Non dubito autem metropolitanum habuisse penes se synodum reliquorum Episcoporum comprovincialium, cum quibus discusso probulevmate ad se misso, electio proficeretur. Peractum enim fuit examen noviter electi, tùm & ordinatio ejusdem in præsentia plurium Episcoporum, uti deinceps exponam.

XXX. Non adduxissem tam copiosè pro populari hoc jure testimonia, nisi Bellarminus Cardinalis *lib. 1. de cler. c. 7.* id nec diuturnum, nec ubiq; in Ecclesia receptum, & ex conniventia Papæ Romani permissum fuisse contenderet. Quæ quidem sententia haudquaquam probata videtur Dionysio Petavio *lib. 1. de Ecclesiast. hierarch. cap. 13. n. 4.* qui aperte docet, populare istud jus pro lege habitum in Ecclesiâ. *Sunt & alia*, inquit, *non pauca in historiis exempla moris ejusdem in primis Ecclesiæ temporibus. Qui in jus deinceps legemq; transiit. Nam ut ab Episcopis, aut unâ etiam à clero eligentur Episcopi, recepta per omnes Ecclesias canonum decreta sanxerunt. Ut autem in iis renunciandis Laicorum insuper suffragia locum haberent, in occidente potissimum lex & consuetudo tenuit &c.* Cumque observasset Petavius pro contrariâ sententiâ nonnullos adduci canones, ad eos hunc in modum respondet: *Verum si quis diligenter canonum illorum verba perpendat, dubitabit, an ex iis satis probari possit, populo jus illud ereptum. Nam de Episcopis tantummodo*

pre,

prescribunt, quæ sint eorum partes in Episcoporum electione, præcipue Metropolitanæ. --- De populo nihil in utramvis partem definiunt, quia de solis Episcopis agebatur &c.

XXXI. Contigit tamen sequioribus temporibus, ut populus jure eligendi privaretur, sicubi indignum elegisset. Fidem facit Hincmarus Remensis Archiepiscopus, in epistola ad Ludovicum III, quæ duodecima est in editione Jacobi Sirmondi tom. 2. ubi sic ait: *Quod scripsistis, vota omnium, qui commorarentur in Belnacensi Ecclesia, in Odacrum concordare, non est mirum, si stulti & improbi ac cupiditate cæcati toties taliter agunt, non correxi de rejectione prave sue electionis in Fromoldum, & reprobo Rodulfo & a se electo Honorato sacro Episcopali ordini adhuc fidei doctrina incongruo, perdidit electionem, sicut ostensum est illis in Synodo & per sacras regulas non ulterius illorum, sed Episcoporum esse electionem, quam non præire, sed subsequi, & non se ab eâ debere excidere.* Idem Hincmarus ad Clerum & plebem ejusdem Beluacensis Ecclesiæ hunc in modum rescripsit: *Prænoscere vos deniq; volo, qui, si personam à sacris canonibus deviam scienter vobis adduxeritis, non solum ex eâ pontificem non habebitis; verum etiam pro illicitâ electione, ut contemptores canonum judicium incurretis; sed & nostro ac Coepiscoporum nostrorum judicio refutatâ rationabiliter electione nostrâ incongruâ, talem secundum Laodicenses canones studebimus eligere, qui vestris vitiosis voluntatibus non debeat consentire.* Quæ sint istæ sacræ regulæ, secundum quas amittatur jus eligendi, non occurrit. Contrarium rescripsit olim Honorius Imperator ad Bonifacium I. Pontificem: *Si duo forte contra fas temeritate concertantium fuerint ordinati, nullum ex eis futurum Sacerdotem permittimus. Sed illum in sede Apostolicâ permanens censemus, quem ex numero clericorum novâ ordinatione divinum judicium & universitatis consensus elegerit.* Refertur apud Gratianum c. si duo dist. 79. Non subsistebat hic electio prima, nec tamen propterea populus excluditur, sed ad novam electionem admittitur.

XXXII. Quæ diximus hæcenus, uberrimè comprobant, in Ecclesiâ vacante & clerum & populum illius Ecclesiæ convenisse ad celebrandam electionem. Per Clerum autem intelligebantur non solum clerici civitatis, sive, ut hodiè dicuntur, canonici Ecclesiæ cathedralis, & Rectores parœciarum civitatis; sed etiam, postquam monasteria specialem istam, quæ hodiè conspicua sunt, formam acceperunt, Clerici monasteriorum, itemq; presbyteri rusticanarum parœciarum, qui vicarios suos mittebant, cum testimoniis, quibus consensum suum ac illorum, qui in eorum parœciis habitabant, exponebant. Sic enim legitur in formulâ II. apud Hincmarum: *Quæ electio non tantum à civitatis clericis erit agenda; verum & de omnibus monasteriis ipsius parochiæ & de rusticanarum parochiarum presbyteris occurrant Vicarii, commorantium secum concordia vota ferentes. Sed & Laici nobiles ac*

cives adesse debebunt. Quoniam ab omnibus debet eligi, cui debet ab omnibus obediri.

XXXIII. Populi verò non ubique nec omni tempore eadem videtur habita fuisset ratio. Alibi enim & aliquando tota universitas admitta fuit; aliquando autem Viri Honorati tantum & nobiliores, qui populum representabant, ita ut nihilominus integrum maneret cui vis ex plebe dissentium suum, ejusque rationem exponere. Nunquam autem populus ab eligendi actu per tot secula penitus exclusus fuit. Etsi enim in quibusdam canonibus nulla omnino populi fiat mentio, sed Episcopis tota ea cura commissa videatur; in illis tamen juri plebis expressis verbis derogatum haudquam fuit; sed quod primum vetustioribus canonibus stabilitum, & consuetudine inveterata receptum fuerat, id ita in usu suo & exercitio relinquerebatur, nec opus erat, ut quid porro de re, quæ in viridi & quotidiana praxi observabatur, decerneretur. Utrum autem jus electionis ad Episcopos tantum, qui congregati erant, pertinuerit, testimonium autem, assensus, & electionis comprobatio ad plebem, uti volunt nonnulli, difficile erit asserere. Quorum enim votum, voluntas, consensus, *ἀνευσις*, suffragium, *ψῆφος*, arbitrium, iudicium, electio &c. requiritur, uti talibus vocabulis populi & plebis jura promiscue à Patribus exponi solent, ab illis sanè plus requiritur, quam nudus assensus & nuda acclamatio, etsi non negem, suffragia illa quandoque per acclamationem facta fuisse. Ego puto non uniformem semper & ubique observatum fuisse processum. Potuerunt enim Episcopi proponere nomina eorum, qui ad Episcopatum idonei essent, potuit & populus. Illud frequentius usurpatum videtur; hoc rarius & quandoque cum periculo seditionis. Nec opus fuit singulorum suffragia exquirere, si nemo fuit ex populo præsentem, qui dissentiret. Sic enim etiam tacito consensu potuit approbari ille, cujus nomen propositum fuerat, si præsertim nulli essent competitores. Sufficit nobis per aliquot seculorum historiam ostendisse, populum olim ab electionibus Episcoporum nunquam exclusum fuisse.

XXXIV. Videtur autem ne quidem per constitutiones Justiniani supra adductas populus reliquus prorsus exclusus fuisse. Etsi enim primum tantum civitatis faciant mentionem, factum tamen id puto exinde, quia reliquus populus ad ejusmodi conventus rarius accedebat, cum negligi à plebe plerumque soleat, ex quo nullum sperari poterit compendium. Nullibi verò per modum constitutionis inserta inveniuntur verba, quæ expresse & aperte populo jus suffragii denegarent. Quod verò longo deinceps usu observatum fuit, ut primores tantum civitatis vice populi suffragium darent, id Græcis seculo octavo prorsus displicuisse, argumentum præbet decretum, quod anno DCCXXCI. in Concilio Niceno II. promul-

mulgatum fuit. Sic enim se habet canon ejus Concilii tertius: *Omnem electionem Episcopi vel presbyteri vel diaconi, quæ sit à magistratibus, irritam manere, ex canone dicente: Si quis Episcopus secularibus magistratibus usus per eos Ecclesiam obtinuerit, deponatur & segregetur, & omnes, qui cum eo communicant. Oportet enim eum, qui ad Episcopatum promovendus est, ab Episcopis eligi; quemadmodum à sanctis Patribus Nicææ decretum est in canone, qui dicit: Episcopum oportet maximè quidem ab omnibus, qui sunt in provinciâ, constitui &c.*

XXXV. Placuit hæc ratione Græcis, ut non populi tantum & fratres subrostrani, sed ipsi etiam magistratus, qui per primates civitatis in constitutionibus Justiniani intelliguntur, quique longo hæcenus usu ad electiones Episcoporum accesserant, deinceps à jure eligendi arcerentur, & Episcopi à solis provincialibus Episcopis posthac eligerentur. Uti vero solent homines institutorum suorum autoritatem undecunque arcessere: ita & Patres isti Nicæni, ne propter novitatem suspectum redderent hoc suum decretum, ad antiquos provocarunt canones, Apostolicum scilicet, uti vocant, trigessimum primum, & Concilii Nicæni I. canonem quartum, sed infelici successu & per interpretationem alienam prorsus ac minimè convenientem. Apostolicus enim canon hoc tantum intendit, non debere quenquam ad Episcopatum promoveri per brachiumulare, ita ut prævaleat autoritas magistratus propter potestatem, quam gerit. Non tamen inde sequitur, magistratum prorsus excludi debere à jure eligendi. Canon autem quartus Concilii Nicæni I. de ordinatione accipiendus est, non de electione. Et sic eum reddidit ex Græco etiam Dionysius Exiguus: Episcopum convenit maximè quidem ab omnibus, qui sunt in provinciâ, Episcopis ordinari.

XXXVI. Vera scilicet explicatio petenda est ex vero significato verborum *καθίστασθαι* & *τῆς χειροτονίας*, quæ in d. can. 4. inveniuntur. Utrumque etiam habetur in Scripturis. Paulus enim revocat in memoriam Tito suo, cujus rei gratiâ eum in insulâ Cretâ reliquerit, *Tit. I, 5.* Hujus rei gratiâ reliqui te in Cretâ, ut ea, quæ desunt, corrigas, *ἢ καταστήσας κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, & constituas per civitates presbyteros.* Et de Paulo & Barnabâ dicitur *Act. XIV, 23.* *Χειροτονήσαντες ἡ ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων κατ' ἐκκλησίαν &c.* *& cum constituisent illis per singulas Ecclesias presbyteros.* Quod Paulo ergo in epistolâ ad Titum est *καθίστασθαι*, hoc Lucæ est *χειροτονεῖν*, in actis. Et fatendum quidem est, *χειροτονίας* vocabulum apud Aristophanem, Demosthenem, Thucydidem aliosque vetustiores Græcos suffragiorum per manus porrectas declarationem significare. Ita enim mos erat, ut eligentes attollerent manus & per hanc sublationem numerarentur suffragia eligentium, uti explicat Zonaras *ad can. 1. Apost.* Istum apud Athenienses &

per Asiæ civitates receptum morem, ut indignum Romanâ gravitate exagitat Cicero pro Flacco: Sic sunt expressa, inquit, ista præclara, quæ recitantur psephismata, non sententiis neque auctoritatibus declarata, nec jurejurando constricta, sed porrigendâ manu profundendoque clamore multitudinis concitate. Inde verò *χεροτονίας* vocabulum simpliciter pro constitutione & creatione alicujus officialis usurpari solet, et si nulla adhibeatur manuum extensio aut correctio, uti plurimis exemplis probat Seldenus de Synedr. lib. 1. cap. 14. Apud Ecclesiasticos tamen Scriptores ut plurimum istud ad Ordinationis actum restringitur, & hinc rectè in hunc sensum explicatur canon primus Apostolicus. Nec aliter canonem quartum Concilii Nicæni I. explicarunt Africani can. 13.

XXXVII. Nihilominus tamen Commentatores Græci auctoritatem Synodi Nicæni II. sequentes & ex suorum temporum observatione atque praxi crediderunt ita etiam accipi debere canonem quartum Concilii Nicæni primi. Hæc enim sunt verba Theodori Balsamonis: Cum enim antistitum electio à civium multitudine olim fieret, hoc divinis Patribus non placuit, ne à Laicis, sacris dedicatorum hominum vita discerperetur: & decreverunt, à provincialibus Episcopis uniuscujusque provincie Episcopum eligi &c. Eadem est Zonaræ & Aristeni sententia. Eadem & Matthæi Monachi five Blastaris in Syntagm. alphabet. lit. X. cap. 1. Sic igitur apud Græcos omnes in universum Laici jure eligendi Episcopos privati fuerunt, quos ipsos confidentius adhuc & majore cum *πρεσβυτερια* exclusit Synodus, uti vocatur Oecumenica octava, five Constantinopolitana IV. can. 22. cujus verba hunc in modum descripsit Bartholomæus Caranza: Sancta & universalis Synodus definit, neminem Laicorum principum vel potentum semet inserere electioni vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cujuslibet Episcopi, ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio vel contentio: præsertim cum nullam in talibus potestatem quenquam potestativorum vel cæterorum Laicorum habere conveniat, sed potius silere ac attendere sibi, usquequo regulariter à Collegio Ecclesia suscipiat finem electio futuri pontificis. Quisquis autem secularium Principum & potentum, vel alterius dignitatis Laicæ adversus communem ac consentaneam atque canonicam electionem Ecclesiastici ordinis agere tentaverit, anathema sit.

XXXVIII. In Ecclesiâ Occidentali diutius quidem retinuit populus jus eligendi Episcopos, nec tamen ultra seculum duodecimum, nisi forte apud Gallos, qui pertinaciores fuisse videntur. Seculo enim duodecimo soli sibi canonici Ecclesiarum cathedralium jus istud vindicare cœperunt, neque id in vitis Pontificibus Romanis, qui variis deinceps constitutionibus jus istud confirmarunt, quod sibi & sacræ monarchiæ utilius esse observarent, in paucorum & sibi obnoxiorum hominum manu jus istud existere, quam

quàm inter plures diffundi, aut etiam à principibus exerceri. Sed Ecclesiarum inde statum multo deteriorem factum exemplo comprobatur Cranzius in metrop. lib. 6. cap. 12. Magdeburgensis Ecclesia ad initium regni Lotharii tumultuabatur super Episcopis. Tres enim de ejus Pontificatu contenderunt. Ad eum intumuerunt Canonici, jam liberalem electionem nacti: Sperabat sibi quisque & amicis & insuita ambitione contenderant, pro Episcopatu adipiscendo. Nec finis erat contentionum, donec Luderus, sive Lotharium dixeris, omnibus destitutis suaserit, ut Nortbertum, virum religiosum, ordinis Præmonstratensium, sumerent Archiepiscopum &c. Sanè facilius corrumpi possunt suffragia paucorum, quàm plurium, & ambitus crimen citius inter illos & cum illis committitur, quàm si cum pluribus res agenda fuerit.

XXXIX. Quales autem fuerint Canonici tum temporis, in primis seculares qui vulgo dicuntur, idem exponit Cranzius in metrop. lib. 3. c. 15. Admonet hoc nomine, quod in annalibus ubiq; lego, per Ecclesias vixisse fratres ordine utiq; canonico sub regulâ, D. Augustini. Sed ubi abjectum est hoc nomen, ut erubescant deinde dici fratres, hoc retinentes, ut canonici sine regulâ, cum canon sonet regulam, & domini dici ament, fugit cum nomine fratris charitas, illi nomini cognata, & succedit amor excellentiæ propriæ & contentio sine fine. Et porro lib. 4. cap. 1. Qua occasione fratres licentiis de claustris egressi, mulierum consortia primò petebant absconse, inde in majorem dissolutionem abierunt. Paulatim ergò defervescente in Clero religione apud Ecclesias ex monachis regulares Canonici, & ex his seculares, ut nunc vocantur, canonici prodierunt. Quid autem ex hac deinceps resolutione sit oriturum, quis novit? Interpretemur, oro, vocabulum. Si canon est regula, canonici sunt regulares. Quid ergò fiet de Canonico seculari, nisi ut regularis sit irregularis: aut, si id malumus, regularis sine regula &c. Et lib. 7. c. 50. Sub hoc Pontifice (Bernardo) in Ecclesiâ Paderbornensi adhuc observantia regularis inter Canonicos viguit, & sub eo commutatio facta videtur de regulari observantiâ ad statum Canonicorum secularium. Sed querimus quid sit canonicus secularis. Nam interpretato nomine, si canon est regula, canonicus est regularis secularis: Ergò secularis Canonicus est regularis secularis: & expressius, regularis sine regulâ, aut regularum irregulatio &c. Et hi sunt illi, quibus jus eligendi Episcopos nunc competit.

XL. Quâ violentiâ autem & quibus artibus Canonici jus istud solis sibi vindicaverint primùm, Ecclesia Cantuariensis in Angliâ docere potest. Electionis jus, ut in aliis omnibus Ecclesiis clero populoq; olim commune, clerus tandem penes se retinuerat, excluso populo. Et tum Episcopi suffraganei unâ cum canonicis ad electionem Archiepiscopi Cantuariensis diu concurrebant. Tandem verò etiam Episcopi exclusi fuerunt, ita ut potestas eligendi ad solos deinceps canonicos pertineret. Factum id circa annum Domini MCLXXXIV. remq; gestam his verbis refert Franciscus God-

winus in vita Balduini: Post mortem Roberti Archiepiscopi lis enata est, inter Episcopos suffraganeos provincie Cantuariensis, & Ecclesie Cantuariensis monachos, (ita dicebantur canonici Ecclesie Cantuariensis, quod regulares essent, & vitæ instituto à Monachis parum differrent. Vid. Franc. Florens in dissertat. Canon. ad c. 9. X. de vit. & honest. cler.) de jure novi Archiepiscopi eligendi, quod utriq; magnâ contentione sibi vindicabant. Et negari certè non poterat (quod etiam ex precedentibus satis liquet) ab utriq; jus hujusmodi usurpatum fuisse. Rex igitur cupidus moderatum aliquem & sedato ingenio præditum huic sedi præficiendi, cum Monachorum cœtu primum egit hæc de re, ac postea deinde cum Episcopis. Et ne qua dissensio inter illos exoriretur, petitum est inprimis, uti conjunctis votis in unum aliquem talem consentirent. Id quod à monachis adeò non probatum est, ut appellatione factâ causæ cognitionem ad tribunal Pontificium transtulerint, ubi novem mensium spacio magnis utriusq; partis sumptibus lis agitata est. Episcopi tandem potiores evaserunt. Rescripto nempe papali imperatum est, ut conjuncti simul omnes tam Monachi quàm Episcopi suffraganei unum aliquem eligerent. Cumq; ad tempus & locum designatum Monachi non convenirent, suis calculis Episcopi Archiepiscopum creaverunt, Balduinum Wigornensem Episcopum. Hanc electionem, ut irritam redderent, à Monachis vehementer sudatum est, qui tamen profitentur, non alium potius se electuros, sed exemplum non placere. Rex igitur, qui Balduino mirificè favebat, rogare monachos non destitit, donec tandem impetrasset, ut eundem ipsi quoq; electione factâ designarent; sed hæc lege atq; conditione, ut ipse Episcoporum electioni, & Episcopi eligendi sibi in perpetuum cederent & renunciarent. In sequentium Archiepiscoporum electionibus Monachi plerumq; clam agentes Episcoporum suffragia prævenerunt, donec Papa Romanus manum quasi injiceret, & invitis ipse pro lubitu Archiepiscopos obtruderet, quod in sequentibus *Byzantijs* prolixius describit idem Godwinus.

XLI. Postquam ita Canonici jus eligendi episcopos sibi proprium fecerunt, nata deinceps est distinctio modorum, quibus electio perfici solet. Isti plerumque tres referuntur, per inspirationem scilicet per scrutinium, & compromissum. Qui, quales fuerint, quidque circa eos observandum sit, videri possunt juris Canonici Doctores, inprimis Paulus Laymannus in *quest. Canon. de prelat. Eccles. cap. 7. & 8.* Istam enim tractationem, utpote recentioris Ecclesie inventum, ad nos non arbitratur pertinere. Sed nec modum illum, qui fit per inspirationem, vix erit ut hodiè usurpari dicamus. Unde Johannes Andreas ad c. quia propter X. de elect. & electipot. alludens ad fabulam aut commentum, quo Archiepiscopi Ravennates ad volantis & capiti insidentis columbæ indicio creari dicebantur, quod & in aliis accidisse refertur, columbam illam longius avolasse exclamat, per corvum aut noctuam fugatam, nunquam posthac redituram. Sanè dubitare licet, utrum

Spiri

Spiritus S. præfens esse velit in tali Collegio, quod æmulatione, invidia, ambitione & plurimis aliis vitiis haud raro infectum & corruptum est, quodq; in disfidia & contentiones partium studio facillimè dissolvitur.

CAP. II.

De Jure Principis circa electionem Episcoporum.

I.

Quæ diximus hætenus de jure populi circa electionem Episcoporum, multo fortius concludunt pro asserendo jure Principis circa eandem. Si enim populo electio sui Episcopi commissa fuit & committi debuit, Principi, qui caput est populi, nullo modo ea denegari debet. Imò verò, quia caput præcipuum est membrum in corpore animali, & reliquis partibus omnibus dominatur, idcirco etiam principi præcipuæ in hoc negotio & primæ debebuntur partes, neq; excludi ille adeò ullo modo poterit. Etsi autem in primitivâ Ecclesiâ nemo inter principes esset, qui jus hoc sibi vindicaret, quiq; de electionibus Episcoporum curam atq; sollicitudinem gereret, sed obsisterent potiùs, pleriq; omnes atque Episcopos prorsus sublato cuperent, quod per integra tria secula Magistratus summi idololâtricis cultibus dediti existerent; adversus caput tamen, ne caput sit, neve pedibus & reliquo corpori præsit, nulla temporis longinquitas valebit. Siquidem divina dispositio, quæ caput in corpus imperium habet, perpetua atq; æterna lex est, & quæcunq; membrorum contraria usurpatio non præscriptionem efficiet, sed confusionem & everfionem ejus ordinis, quem DEUS esse voluit.

II. Ex quo autem Imperatores Romani Christo nomen dederunt, ceperunt illi simul jus hoc suum exercere, & electionibus Episcoporum judicia sua pro re nata interponere. De Theodosio seniore refert Sozomenus *lib. 7. c. 8.* cum in Concilio Constantinopolitano II. de electione Episcopi Constantinopolitani ageretur, & in partes scinderentur Episcopi illic congregati, mandasse Imperatorem Episcopis, ut nomina eorum, quos quisque Episcopatu dignos judicaret, in chartâ perscriberent, unumq; ex omnibus eligendi facultatem sibi ipsum reservasse, tandemq; eum ex indiculo sibi tradito Nectarium virum Senatorii Ordinis, & honestissimæ famæ, sed nondum sacro lavacro initiatum, elegisse. Factum id anno CCCLXXXI. Nectario hoc defuncto circa annum CCCXCVIII. successit Johannes Chrysostomus, quem cum populus simul & clerus uno consensu elegerent, Imperator quoq; comprobavit, misitq; qui eum adducerent, referente eodem Sozomeno, *lib. 8. cap. 2.* Johanni successit Arsacius frater Nectarii,
Arfa-